

Nr 230.

Uppläst och godkänd i Första kammaren den 24 maj 1912.
" " " i Andra kammaren den 28 maj 1912.

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken.

(Lagutskottets utlåtande nr 63.)

Till Konungen.

Uti en vid innevarande års riksdag väckt motion har af enskild motionär hemställt, att Riksdagen måtte hos Eders Kungl. Maj:t anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte att tredskodom må kunna meddelas i mål angående penningfordran, som ej är grundad på skriftligt fordringsbevis och icke afser skadestånd, under förutsättning att grunden för anspråket tydligt och fullständigt angifvits i stämningen eller i räkning, som jämte stämningen delgifvits svaranden.

Genom de uppskof, som blifva följden af svarandens utevaro i vissa skuldfordringsmål, ådrager sig svaranden stundom högst afsevärda böter och ersättningsskyldighet för rättegångskostnad till ett belopp, som ofta icke står i proportion till den ursprungliga skuldens storlek, och uppehålles käranden å sin sida länge på vägen till utfående af sin rätt med risk att, om motparten under tiden blir insolvent, icke blott gå miste om sin fordran utan därjämte nödgas själf bära en dryg rättegångskostnad; och detta ehuru målet i de allra flesta fall alldeles icke är af en tvistig beskaffenhet, som kunde betinga dessa uppskof med däraf härflytande ogynnsamma verkningar.

Lagen om handräckning för fordrans utfäende den 26 april 1907, som bland annat afsåg att undanröja dessa olägenheter, har åtminstone för vissa områden icke medfört det gagn, som med dess utfärdande åsyftades. Af de uppgifter rörande handräckningsärenden, som meddelas i chefens för justitiedepartementet ämbetsberättelse angående rättsväsendet i riket för år 1909, framgår, att antalet år 1909 inkomna dylika ärenden utgjorde blott 8,532, medan de samma år till domstol instämnda tvistemålen — af hvilka flertalet torde hafva varit sådana, att handräckningsförfarandet kunnat där anlitas — utgjorde 59,573. Och vidare framgår, att handräckningsförfarandet hufvudsakligen kommit till användning för landsbygden, särskildt i de norrländska länen, men jämförelsevis föga i städerna och nästan icke alls i de största städerna. Siffrorna för år 1910 skilja sig i viss mån från dem för år 1909, men i stort sedt gifva de samma hufvudsakliga resultat. Såväl på grund häraf som genom inhämtade upplysningar från domares och advokaters sida finner Riksdagen det vara tillräckligt konstateradt, att förfarandet enligt handräckningslagen icke vunnit sådan anslutning, som beräknats, och att särskildt detta gäller de större städerna, där dock de öfverklagade olägenheterna äro mest betydande.

Ett synnerligen starkt bevis för behöfligheten och lämpligheten af en sådan lagändring som den i motionen ifrågasatta ligger ock i den ställning, som landets domarekår intagit vid lagskipningen uti här ifrågasvarande slag af mål.

Uti justitieombudsmannens framställning till 1900 års riksdag omnämndes, att en del domstolar, i olikhet med de öfriga, ansågo sig oförhindrade att meddela tredskodom äfven i vissa skuldfordringsmål, däri skriftligt fordringsbevis ej åberopades. Då emellertid en sådan praxis under förarbetena för handräckningslagen betecknades såsom stridande mot vår rätts principer, funno sig några af dem föranlåtna att upphöra med denna praxis. Andra åter fortsatte därmed; och i justitieombudsmannens berättelse till innevarande års riksdag säges det t. o. m., att en sådan praxis är ganska allmänt utbredd. Och justitieombudsmannen som för egen del betecknar denna praxis såsom icke lagligen grundad, tillkännager dock, att han icke ansett sig böra framställa någon anmärkning mot densamma.

För att vinna närmare kännedom om utbredningen af en sådan praxis, har genom en ledamot af Riksdagens lagutskott till samtliga domsagor och rådstufvurätter utsändts en rundskrifvelse med förfrågan i ämnet. Svarsskrifvelser hafva ingått från 105 af rikets 121 domsagor samt från 81 af de 91 rådstufvurätterna, och framgår, att inom 49 dom-

sagor och 28 rådstufvurätter tredskodom meddelas i sådana fall, hvarom här är fråga. Bland de större städer, där tredskodomsförfarandet användes, märkas Gäfle, Hälsingborg, Örebro, Uppsala, Jönköping, Landskrona och Västerås. Däremot förekommer tredskodom i dylika fall icke i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Eskilstuna, Borås, Karlskrona, Lund, Halmstad, Kristianstad och Kalmar.

Af svaren inhämtas vidare, att vid en del domstolar, där tredskodomsförfarandet tidigare anlitats, man ansett sig nödsakad upphöra därmed efter handräckningslagens tillkomst. I åtskilliga fall har uttryckts önskan att få till stånd en sådan lagändring som den i motionen ifrågasatta. Och bland de domstolar, som fortfarande tillämpa ett vidsträckt tredskodomsförfarande, hafva många vitsordat, att denna praxis synes väl tillgodose den materiella rättens intressen, i det att de svarandeparter, som dömts tredskovis, ytterst sällan använda sig af rätten att vädja eller söka återvinning.

Då en så stor del af landets domarekår äfven efter utfärdandet af 1907 års handräckningslag tillämpar tredskodom i ofvan antydd omfattning och då justitieombudsmannen, ehuru han betecknar denna praxis som icke lagligen grundad, dock icke anser sig böra anmärka på densamma, torde däri ligga ett ganska starkt bevis för att handräckningsförfarandet icke är lämpadt att, åtminstone på vissa håll, afhjälpa de öfverklagade olägenheterna och att dessa olägenheter äro mycket betydande. Det kan emellertid icke anses lämpligt, att under trycket af dessa olägenheter domstolarna skola tillämpa ett förfarande, som saknar stöd i gällande rätt. Än mindre bör det dock ifrågasättas att tvinga dem från en praxis, som visat sig ej medföra olägenheter utan vara till allas gagn och därigenom försvåra de missförhållanden, öfver hvilka med fog klagats. Utvägen bör i stället vara att vid sidan af handräckningsförfarandet öppna väg för ett något vidgadt tredskodomsförfarande vid de allmänna domstolarna.

Önskvärldheten af ett sådant vidgadt tredskodomsförfarande har äfven framhållits från Sveriges advokatsamfunds sida.

Skulle man åt den lagändring, som erfordras för att tillmötesgå detta så allmänt och starkt vitsordade behof, nödgas förläna den räckvidd, att den innefattade en öfvergång till ett kontumacialförfarande enligt moderna utländska mönster, synes det väl Riksdagen, att den betänklighet, som yppats mot att bryta de för vår process gällande regler om förutsättningarna för bevisskyldighetens inträde, måhända finge tillmätas en mera afgörande betydelse. Men annorlunda synes saken ställa sig, om man begränsar sig till vissa krafsmål, nämligen

sådana, som icke afse skadestånd, och därjämte binder påföljdens inträde vid den dubbla förutsättning, att svaranden i eller jämte stämningen delgifvits fullständig och tydlig specifikation af grunderna för krafvet, samt att domstolen ej finner talande omständigheter gifva vid handen, att krafvet icke är lagligen grundadt. Ett sålunda begränsadt stadgande får karaktären af att blott utgöra ett uttryck för den erfarenheten, att svarandens utevaro i mål af angifna beskaffenhet i det ojämförligt stora flertalet fall beror på att han icke har något att invända mot krafvet. Och så mycket mindre synes man behöfva rygga tillbaka för uppställandet af en dylik presuntion, som svaranden ju jämlikt 12 kap. 4 § rättegångsbalken har till sitt förfogande ett rättsmedel, återvinning, hvars anlåtande icke nödsakar honom att gå till högre rätt, och för hvilket fatalietiden börjar löpa först från det att svaranden blifvit underrättad om domens innehåll.

På samma gång skulle dessutom en lagändring af angifna innehåll, åtminstone praktiskt sedt, betyda ett steg i riktningen af den vidsträcktare tillämpning af kontumacialförfarandet, som den nu under förberedelse varande allmänna rättegångsreformen utan allt tvifvel kommer att bland annat innefatta. I detta sammanhang vill emellertid Riksdagen framhålla önskvärdheten af att den nu ifrågasatta lagändringen icke sammanknippas med den stora rättegångsreformen för att få sin lösning först i sammanhang med denna. Åtskilliga, ja många år måste enligt all sannolikhet förflyta, innan ett positivt resultat af arbetet på denna reform kan framläggas; och det synes Riksdagen hafva förebragts fullgoda skäl, hvarför den i motionen åsyftade lagändringen både kan och bör genomföras utan det betydande uppskof, som ett samband med den större reformen sålunda nödvändigt skulle medföra.

På grund af det anförda får Riksdagen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte att tredskodom må kunna meddelas i mål angående penningfordran, som icke afser skadestånd, ändå att bevisning icke blifvit förebragt, under förutsättning, att grunden för anspråket tydligt och fullständigt angifvits i stämningen eller i räkning, som jämte stämningen delgifvits svaranden.

Stockholm den 28 maj 1912.

Med undersåtlig vördnad.
